

AZ OKLEVÉL FORDÍTÁSA

1332. október 17. Visegrád⁸

Mi, Pál⁹ comes a legfelségesebb és nagyságos fejedelem úrnak, Károlynak¹⁰, Isten kegyelméből Magyarország kiváló királyának országbírája a jelen oklevél rendjében emlékezetül hagyva adjuk tudtára mindenkinek, akit illet, hogy miután Tiszai Pál¹¹ törvényes idézés útján a királyi jelenlét bírósága elé perbe hívta maga ellen Sándor fia Márkot¹², Csukának mondott Jánost¹³ és Pált¹⁴, majd a szóban forgó per – azt követően, hogy a felek sorra a perhaszítások különböző lehetőségeivel éltek – végül a magunk emlékeztető oklevelében foglaltak értelmében elhalasztatott az Úr 1329. évében megtartott Szent Márton hitvalló ünnepének nyolcadára [1329. november 18.], elérkezvén Szent Márton hitvalló eme nyolcada, a nevezett Sándor fia Márkkal, Csukának mondott Jánossal és Pállal szemben színünk elé járuló, korábban említett Tiszai Pál törvényszékünk előtt olyasforma előterjesztést tett, miszerint az említett Sándor fia Márk, Csukának mondott János és Pál az őket semmilyen formában meg nem illető Szermonostornak¹⁵ nevezett falu és a hozzákapcsolódó tartozékok tekintetében osztályt eszközöltek a Bór nemzetségbeli – hozzá rokoni szálal kötődő – Szeri Pósaival,¹⁶ és ezáltal részhez jutottak a birtokból, noha ő [ti.

⁸ DL 91257.

⁹ Nagymartoni Pál országbíró volt 1328–1349 között. (Bertényi 1976. 73–91.; Pór 1889. 57–70.)

¹⁰ Károly Róbert 1309–1342 között uralkodott.

¹¹ A Bor-Kalán nemzetség tagja, egy időben Csongrád megye alispánja volt. (Blazovich 1985.b 56.) Nevét a Hunyad megyei Tisza faluról nyerhette. (Györffy ÁMF III. 300.)

¹² Szeri Pósa unokatestvére, az Ellési család tagja volt. Apja (Sándor) és Szeri Pósa apja testvérek voltak. (Karácsonyi 1897. 40–41.; Engel 2001. elektronikus dokumentum)

¹³ A fenti lábjegyzetben említett Márk testvérenek, Istvánnak volt a fia. Az Ellési család tagja. (Karácsonyi 1897. 40–41.; Engel 2001. elektronikus dokumentum)

¹⁴ Ő is a fenti lábjegyzetben említett Márk testvérenek, Istvánnak volt a fia. Az Ellési család tagja. (Karácsonyi 1897. 40–41.; Engel 2001. elektronikus dokumentum) A havasalföldi hadjáratban életét veszítette. Ez az egy említése ismert.

¹⁵ Ma Ópusztaszer. A középkorban itt állt a család nemzetségi monostora. (Györffy ÁMF I. 904.)

¹⁶ A Bor-Kalán nembeli Izsép fia, valamint Sándor fia Márk unokatestvére. Ő volt az ún. Szeri Pósa család alapítója. (Karácsonyi 1897. 58–59.; Engel 2001. elektronikus dokumentum) 1325–1346 majd 1349–1353 között krassói ispán volt. Mellette ga-

Tiszai Pál] törvényesen tiltotta ezt, így, ha a már említett Sándor fia Márk, továbbá Csukának mondott János és Pál sem vele, sem pedig a fent említett Szeri Pózával – aki a korábbiak szerint nemzetségi rokonság szálával őhozzá kapcsolódik – nincsen semmiféle nemzetségi rokoni kapcsolatban, mégis milyen jogalapon részesülhetett birtokrészben a szóban forgó Szer¹⁷ birtokból, illetve annak tartozékaiból.

Ennek hallatára a nevezett Márk, János és Pál helyett a váci káptalan törvényes ügyvédvalló levelében meghatalmazott Morian fia Tamás mester főesperes emelkedvén szólásra olyasformán választ adott, hogy Tiszai Pál sem a már említett Sándor fia Márkkal, Csukának mondott Jánossal és Pállal nincsen rokonságban – amint egyébként ezt saját szavaival maga Tiszai Pál is kijelentette –, sem pedig az előzőleg mondott Szeri Pózához nem fűzi őt nemzetségi kötelék, éppen ezért a szóban forgó birtokhoz és annak tartozékaihoz neki egyáltalán semmi köze sincsen, hanem azáltal, hogy az említett Szeri Pósa, Bór nemzetségbeli nemest nemzetségi rokoni kapocs köti Sándor fia Márkhoz, valamint Csukának mondott Jánoshoz és Pálhoz, ők ebből kifolyólag jogosan és törvényesen eszközöltek osztályt a fentebb nevezett Szer birtokban, illetve annak tartozékaiban.

Ennyiben tehát meghallgatván a felek iménti ellentétes álláspontjait, annak megfelelően, ahogyan azt a nevezett Tiszai Pál, és a mondott Márknak, Jánosnak és Pálnak az ügyvédje, Tamás mester főesperes egyaránt egyezően elfogadták, az ország velünk közösen törvényszéket alkotó báróival és nemeseivel együtt megparancsoltuk: az említett Tiszai Pál a váradi káptalan előtt Böjtközép nyolcadán [1330. március 21.] arra nézve, hogy a Bór nemzetségből eredő, korábban említett Szeri Pósa nemzetségi rokonság szálával kötődik hozzá, ugyanakkor Sándor fia Márkhoz, valamint Csukának nevezett Jánoshoz és Pálhoz egyáltalán nem fűzi azt semmilyen rokoni kötelék, ezért Szer birtokban és annak tartozékaiban jogtalanul hajtották végre a szóban forgó birtokosztályt, míg az emlegetett Sándor fia Márk, továbbá Csukának mondott János és Pál a királyi kápolnában a kápolna ispán színe előtt ugyanazon Böjtközép után következő tizenötödik napon [1330. március 28.] arra nézve, hogy a Bór nemzetségből származó nevezett Szeri Pósa nemzetségi rokonság kapcsával kötődik hozzájuk, az említett Tiszai Pálhoz azonban semmilyen nemzetségi viszony, illetve rokonság nem fűzi őt, ennél fogva ők jogszerűen és törvényesen eszközölték a mondott osztályt Szer birtokban és annak tartozékaiban, bizonyítsák egymással szembeni igazukat az ország jogszokása szerint a szóban forgó birtok szomszédainak és határtársainak, nemkülönben a Bór nemzetség-

lambóczi várnagy volt 1342–1346 között, ezután 1350–1352 között galambóczi és sebesi várnagy. (Engel 1996. I. 142–143.)

¹⁷ Szermonostorral azonos. Lásd 8. lábjegyzetben.

beli nemeseknek, illetőleg mindazon másoknak a tanúbizonyosságával, akik az ügyben mérvadóak lehetnek, majd ezt követően a tanúbizonyítás két igazolását a felek tanúi nevének, illetőleg vallomásaiknak részint a mondott váradi káptalan, részint a királyi kápolna ispánja levelébe foglalt formában a Húsvét ünnepe-re következő nyolcadot követő hétfőre [1330. április 16.] hozzák vissza törvényszékünk elé vizsgálatra.

A szóban forgó oklevél-visszahozattal kapcsolatos tárgyalást a királyi felség rendelkezése nyomán előbb a havasalföldi részek ellen indított királyi hadjárat¹⁸ hadoszlásának¹⁹ 15. napjára – azaz ahogyan azt az ország minden részében nyilvános és kétségbevonhatatlan kikiáltással közhírré tették: a már mögöttünk levő Új év tizenötödik napjára [1332. jan. 15.] –, majd pedig innen a felek kérelmére – az esetleges kiegyezés lehetősége mellett – Böjtközép nyolcadára [1332. ápr. 1.] elhalasztottuk a tárgyban kelt okleveleink tartalma szerint.

Böjtközép eme nyolcada elérkeztevel egyik részről az önmagukat személyesen képviselő, korábban említett István²⁰ fia Tiszai Pál, valamint fiai: István²¹ és Domokos,²² ügyvédvalló levél nélkül ellátván a szóban forgó Tiszai Pál testvéreinek, ugyanazon István fiainak, Andrásnak²³ és Dénesnek²⁴ a képviseletét is, a másik részről pedig Csukának mondott János, István fia God,²⁵ Szeri Pósa mester, továbbá ugyanezen Pósanak a fiai, László²⁶ és János²⁷ személyesen eljárva, egyszersmind a [buda-]felhévizi Szentháromság-egyház ke-

¹⁸ A hadjárat 1330 szeptemberében-novemberében zajlott. A királyi had először Szörény várának elfoglalására indult, majd annak megtörténte után lépett Havasalföld területére. Ott katonai sikereket nem sikerült elérniük, sőt a felperzselt föld taktikája miatt nehéz helyzetbe kerültek. A sereg nagy része odaveszett. Miután Basarab hűséget fogadott Károly királynak, a visszavonuló sereget törbe csalták, és nagy vereséget mértek a királyi hadra. Magának a királynak is alig sikerült elmenekülnie. (Kristó 1988. 82–5.; Györffy 1964. 546–7.)

¹⁹ A hadoszlási napra lásd a 6. lábjegyzetet.

²⁰ Tiszai Pál apja. Egyebet nem tudunk róla.

²¹ Tiszai Pál fia. Egyebet nem tudunk róla.

²² Tiszai Pál másik fia. Egyebet nem tudunk róla.

²³ Tiszai Pál testvére. Egyebet nem tudunk róla.

²⁴ Tiszai Pál testvére. Egyebet nem tudunk róla.

²⁵ Csuka Pál és János testvére az Ellési család tagja. Ungi (1333; 1336–1337) és zempléni (1332; 1335–1336) alispán volt, mint Druget János és Vilmos familiárisa. (Karácsonyi 1897. 40–41.; Engel 2001. elektronikus dok.; Engel 1996. I. 219., 241.)

²⁶ Szeri Pósa fia. Elnyerte az udvari lovag címet, de 1349–50 között apja mellett krassói ispán is volt (és egyúttal galambóczi várnagy is 1349–1350 között). (Engel 1996. 143.; Karácsonyi 1897. 58–61.)

²⁷ Szeri Pósa másik fia. Testvérét 1350-ben váltotta fel a krassói ispáni tisztségben, és 1353-ig meg is maradt benne az apjuk mellett. (Engel 1996. 143.; Karácsonyi 1897. 58–61.)

resztes konventjének kifogástalan írásos meghatalmazásával Sándor fia Márkot is képviselve – míg elmondásuk szerint Csukának mondott Pál a havasalföldi részekben minden földi kötelességét leróta – megjelentek színünk előtt, s élő szóval közösen olyan előterjesztést ismertettek, miszerint az őszinte szeretet kovácsolta egységükre tekintettel a már mondott Szer birtokban és annak tartozékaiban olyan kikezdzhetetlen, önmaguk és örökösük által is megtartandó örök érvényű megosztást eszközöltek, hogy a fent nevezett Pósa mester, ugyanezen Pósa mester fiai: László és János, [Csukának mondott] János, István fia God, nemkülönben Sándor fia Márk Csongrád megyében fekvő két birtokot, tudniillik egyfelől azt a Szentes²⁸ nevezetűt, amelyikben köztudomásúlag köegyház²⁹ alapítatott Szent András apostol tiszteletére,³⁰ másfelől a Sajt nevezetűt,³¹ ahol – mint ismeretes – szintén kőtemplomot³² emeltek Szent Lőrinc vértanú dicsőségére,³³ együttesen a Kurcának mondott folyóval, a Tisza folyóval, halászó helyekkel, tavakkal, erdőkkel, szántókkal, rétekkel és minden hozzájuk kapcsolódó egyéb tartozékkal és haszonvétellel azon valódi és biztos, régi határai között, amelyek közt mindeddig bírták és birtokolták, most odaadták, átadták és átengedték az említett Tiszai Pálnak, István fiainak: Andrásnak és Dénesnek, továbbá ugyanezen Tiszai Pál fiainak: Istvánnak és Domokosnak, illetve a nevezettek örökösének, nemkülönben örökösük utódainak, örökre szóló és visszavonhatatlan bírásra, megtartásra és birtoklásra, semmit sem hagyván, illetve tartván meg azokból a maguk vagy örökösük, továbbá örökösük utódai számára a rájuk vonatkozó jogok, tulajdonlás illetőleg uralom tekintetében.

Viszonzásképpen pedig a már említett Tiszai Pál, István fiai, András és Dénes, nemkülönben e Tiszai Pál fiai, István és Domokos a nevezett Szer birtokot és más, a szóban forgó Szerhez tartozó földjavakat, amelyeket az eddigiekben a nevezett Pósa mester, valamint fiai, László és János, István fiai: János és

²⁸ A mai Szentes. A Kurca folyó partján feküdt. Ebben az oklevélben fordul elő a Szentes [*Scenthus*] névalakban először. (Blazovich 1996. 271–272; Györffy ÁMF I. 904.)

²⁹ Talán a Szent Anna templom alatt vagy annak közelében lehetett. (Paszternák 2000. 90.)

³⁰ Jézus első név szerint is említett követője volt, az apostolok egyike. Az achajai Patrosban szenvedett vértanúságot egy X alakban felállított keresztben. Ünnepe november 30-án van. (Mező 2003. 34.)

³¹ Szentestől délre Lőrinc-, Bánom-, és Berekháton feküdt. (Györffy ÁMF. I. 899–900.; Paszternák 2000. 79.) Ez az egy említése ismert.

³² Helye ma sem pontosan ismert. Patrónusának neve Lőrinchát nevében maradt fenn. (Györffy ÁMF I. 899–900.)

³³ Szent Lőrinc római diakónus, és egyben az egyház kincseinek kezelője volt. 258. augusztus 10-én végezték ki. (Mező 2003. 230.)

God, továbbá Sándor fia Márk akármilyen módon és bármilyen címen is birtokoltak, hasonlóan valamennyi haszonvételükkel és összes tartozékkal együtt ugyanazon Pósa mesternek s az ő László és János nevű fiainak, István fiainak, Jánosnak és Godnak, valamint Sándor fia Márknak, nemkülönbön örökösöknek és örökösök utódainak birtokában hagyják, átengedik és átruházzák békés, háborítatlan, örökre szóló és visszavonhatatlan birtoklásra, bírásra és megtartásra.

Ezenfelül a szóban forgó Szeri Pósa mester, fiai, László és János, István fiai János és God személyesen, valamint képviselői címen a mondott Márk nevében is vállalták, hogy Keresztelő Szent János születése ünnepének most következő nyolcadán (*1332. július 1-jén*) felkeresik az említett Szentes és Sajt birtokok helyszínét, majd e birtokokat királyi ember jelenlétében s a csanádi káptalan tanúskodásával – valamennyi szomszéd és határtárs összehívását követően – körüljárják igazi, biztos ősi határaik mentén, s a határjárás elvégzésével a valóságos, kétségbevonhatatlan régi határjeleket Szeg³⁴ nevű birtokuk felől Pósa mesternek a tudomása s őszinte meggyőződése alapján adják meg, tüzzék ki, különítsék el és jelöljék meg, ezután pedig Héked³⁵ birtoktól, valamint a többi szomszédos, mindenfelől elhelyezkedő birtoktól hasonlóképpen határolják el, válasszák el és különítsék el azokat, s ott ahol szükségesnek mutatkozik, mind a régi határjelek esetében, mind pedig ott, ahol az ősi határjelölések elenyésztek, tüzzenek ki új határjeleket, s mindezen kitűzött határjeleket az összes szomszédtól és határtárstól függetlenítsék, végezetül pedig, ha a korábban mondott Szentes és Sajt birtokok szóban forgó határkitűzését, megállapítását és kijelölését elvégezték, iktassák azokat a fent említett Tiszai Pál, István fiai, András és Dénes, ugyanazon Pál fiai, István és Domokos részére örök és megingathatatlan birtoklásra, s a kötelezettségvállalók, továbbá örökösök és örökösök utódai ezen Tiszai Pált, valamint az ő István és Domokos nevű fiát, nemkülönbön István fiait, András és Dénest, illetőleg az ő örökösöiket, valamint örökösök utódait mindig és mindenhol, peres eljárásban és azon kívül is a maguk fáradoalmával és tulajdon költségükön mentesítsék mindenkitől, aki a mondott Szentes és Sajt birtokok révén vagy határaik miatt háborgatni próbálnák őket.

Ennek ellenében Tiszai Pál, valamint fiai, István és Domokos, nemkülönbön István fiai, András és Dénes, illetőleg örökösök és örökösök utódai teljes erejükkel és lehetőségeik szerint, mindig és mindenütt megsegítik saját fárado-

³⁴ A Kórógy és a Kurca zugában fckvő falu. A Szeriek birtoka. Ma Szegvár a neve. (Györffy ÁMF I. 900.; Blazovich 1996. 262)

³⁵ Egykor Szentestől északra feküdt. Mára városrészt és földterület neve. (Blazovich 1996. 131–132.; Györffy ÁMF I. 896.)

zásukkal és a maguk költségén eljárva, az említett Szeri Pósa mestert, az ő fiait, Lászlót és Jánost, István fiait: Jánost és Godot, valamint Sándor fia Márkot, illetve örökösüket és örökösük utódait mindazokkal szemben, akik az eddig is általuk birtokolt, s most a fenti módon örökre szólóan ismét csak nekik juttatott Szer birtok, valamint egyéb hozzá tartozó földjavak okán zaklatni próbálnák őket.

A Szer birtokhoz kapcsolódó azon más birtokokat pedig, amelyeket mind- eddig a felek egyike sem tudott visszaszerezni és újra birtokba venni, a két fél együttes fáradozásokkal és kettejük költségén szerzi ezután vissza e javak bitorlítóit, s azokat majd három egyenlő részre osztják, amelyből két rész a mon- dott Szeri Pósa mesternek és fiainak, Lászlónak és Jánosnak, valamint István fiainak, Jánosnak és Godnak, nemkülönben Sándor fia Márknak és örökösük- nek juttassék, míg a harmadik rész maradjon a fent említett Tiszai Pál és fiai, István, valamint Domokos, illetve István fiai, András és Dénes, nemkülönben örökösük, illetőleg ivadékaik tulajdonának.

Amennyiben pedig a mondott felek valamelyike tulajdon fáradságával és a maga költségén képes lenne visszaszerezni és birtokba venni valamit azon birtokokból, amelyek Szer birtokhoz tartoztak, de jelenleg még nem jutottak kezükre vissza, hanem más rendelkezésében vannak, akkor az ilyen javak vissz- szaszerezéséből kimaradó fél a visszaszerzőnek térítse meg a visszaszerzésre fordított [arányos] költségét, majd e költségresz megadását követően az ilyen szerzeményi birtokokból – ha legelőbb is törvényes birtokosztályt eszközöl- tek – kaphassa meg a megfelelő osztályrészt.

Mindezekén túl István fia Tiszai Pál s az ő fiai, István és Domokos, arra va- ló tekintettel, hogy István fiainak, Andrásnak és Dénesnek a képviselőletében ügyvédvalló levél nélkül jelentek meg színünk előtt, felvállalták, hogy István fiait, András és Dénest Keresztelő Szent János születésének akkor elkövetkező ünnepén (1332. június 24.) a csanádi káptalanba viszik ezen, a jelen oklevélbe tüzetesen belefoglalt teljes megegyezésnek, rendezésnek, birtokosztálynak, il- letve kötelezettségvállalásnak a személy szerinti elfogadására és magukévá té- telére, avagy hogy helyettük kifogástalan ügyvédvalló levéllel a szóban forgó káptalan színe előtt megjelennek.

Ezen fentiekben taglalt, mindenre kiterjedő megegyezésnek és birtokosz- tálynak a tartósabb szilárdsága érdekében ugyanezen felek önkéntes akarattal kötelezték magukat, illetve örökösüket és utódaikat, hogy ha bármelyik fél vagy örökösük akár egészében, akár részlegesen, akár valamely cikkelyében nem tartanak meg a fenti, közöttük az imént érintett módon létrejött egyezséget és birtokosztályt, avagy idő múltán a jövőben eltérve attól, másként cseleked-

nének, netán a másik féllel szemben mindezek okán pert vagy keresetet kezdeményeznének, azon nyomban mint párbajvesztéseket marasztalják el őket.

A felek vállalták, hogy a szóban forgó birtokok iktatásáról, a határok kitűzéséről, megjelöléséről és elkülönítéséről, továbbá a nevezett István fiai, András és Dénes beiktatásáról, nemkülönben más fentebb írottakról számot adó jelentést Szent Mihály arkangyal ünnepének akkor elkövetkező nyolcadán (1332. október 6.) a mondott csanádi káptalan oklevelének formájában elhozzák nekünk.

Végül az eme jelentővel visszahozatalának időpontjaként megjelölt Szent Mihály arkangyal nyolcada eljövén a korábban említett Szeri Pósa mester és Tiszai Pál színtünk elé járulva bemutatták előttünk a már megnevezett csanádi káptalan oklevelét.

Ezen oklevél rendjéből kiviláglott, hogy egyik részről István fia Tiszai Pál, az ő fiai, István és Domokos, [az előbbi] Istvánnak a fiai, András és Dénes – a szóban forgó Pálnak a testvérei –, s hasonlóképpen a másik részről Szeri Pósa mester, az ő fiai, László és János, István fiai: Csukának mondott János és God, valamint Sándor fia Márk – a mondott Pósa mester rokonai – valamennyien személyesen megjelentek az említett csanádi káptalan színe előtt és fogadalmat tettek a szóban forgó átfogó egyezség megtartására, olyasformán, hogy az említett Tiszai Pál együttesen István és Domokos nevű fiaival, továbbá tulajdon testvéreivel, István fiaival, Andrással és Dénessel Szermonostora birtokot összes haszonvételeivel és valamennyi tartozékával egyetemben, tudniillik erdőkkel, rétekkal, kaszálókkal és halastavakkal, nemkülönben szántóföldekkel, nem tartva vissza vagy őrizve meg abban semmilyen jogot, tulajdont vagy rendelkezést maguknak, meghagyják és átengedik a mondott Pósa mester és fiai, László s János, valamint István fiai, Csukának mondott János és God, végezetül Sándor fia Márk számára örök jogú birtoklásra.

Viszonyásképpen a fentebb említett Pósa mester és fiai, László, illetve János, továbbá Csukának mondott János és István fia God, nemkülönben Sándor fia Márk a mondott Csongrád megyei birtokokat, nevezetesen Sajtót, amelyben Szent Lőrinc vértanú tiszteletére emelt kőtemplom áll, és Szentest, amelyben Szent András apostolnak szentelt kőtemplom van, összes haszonvételeikkel és valamennyi tartozékukkal együtt, jelesül rétekkal, kaszálókkal, halastavakkal, erdőkkel és szántókkal együtt, nem őrizve meg vagy tartva vissza a jogokat, tulajdonlást és rendelkezést illetően azokban semmit a továbbiakban a maguk javára, így ideértve a Kurca nevű folyót s a Tisza folyót is, továbbá a Három-

Borjúól,³⁶ az Örvénytő,³⁷ a Juhtó³⁸ és a Sarultó³⁹ nevű állóvizeket és halászó helyeket, ugyanezen birtokok alább leírt valódi határjeleivel és határaival együtt, úgy, ahogyan azokat a királyi felség embere, apori Bodor a már mondott csanádi káptalan hites tanúságtévőjének Tamás pap alkántornak a jelenlétében kijelölte, kitűzte és elhelyezte, odaadták, átruházták és átadták a nevezett Tiszai Pálnak s fiainak, Istvánnak és Domokosnak, valamint István fiainak, egyszerűen a szóban forgó Pál testvéreinek, Andrásnak és Dénesnek örök jogú, visszavonhatatlan birtoklásra, megtartásra és bírásra.

Az előbbieken érintett Sajt és Szentes nevezetű birtokok határvonalait, illetve a más birtokoktól elkülönítő elhatárolását – amint arról ugyanezen csanádi káptalannak egy másik, az említett birtokok határjárását ismertető oklevele is tájékoztat bennünket – a király úr jelzett embere a sűrűn emlegetett csanádi káptalan tanúskodásával a következőképpen jelölte ki és rendezte: először a Kurcának mondott folyó mellett egy bizonyos kisebb dombon, egy fűzfánál helyezett el két határjelet, amelyek egyike Felicián fia Tamás⁴⁰ mester Hékéd birtokához tartozik, a másik pedig az említett Szentes birtokhoz, majd ezt követően keleti irányba folytatódik az Ikere⁴¹ folyóvíz és a nevezett Szentes között és egy bizonyos Hunezeke nevű földhöz tart, majd ezután déli irányban folytatódik, elkülönítést téve Sáp,⁴² illetve a fent nevezett Sajt birtok között, majd innen továbbmenvén egy bizonyos Disznóól⁴³ nevű földhöz átkel a Kurcán és a Morotva tó⁴⁴ és a Borjúól között kimegy a Tiszához egy magasabban fekvő földön, amelyet közönségesen hátnak mondanak, és Bolgyánhoz,⁴⁵ s ott a mondott birtokok határai véget érnek.

³⁶ A Tisza és a Kurca között feketett.

³⁷ Tó volt a Tisza és a Kurca között. Egy XVIII. század végi és két XIX. század eleji térképen jelölik is. (Az országos levéltárban találhatóak meg. Jelzetük: S. 82. 39.; S. 82. 111.; S. 82. 113.)

³⁸ A Tisza és a Kurca között feketett.

³⁹ Talán az említett térképeken látható Szaru tóval lehetett azonos. (A térképek jelzete: S. 82. 39.; S. 82. 111.; S. 82. 113.)

⁴⁰ Ekkor Hékéd birtokosa.

⁴¹ A Veker mellékága az említett térképeken. (A térképek jelzete: S. 82. 39.; S. 82. 111.; S. 82. 113.)

⁴² A mai Szegvár és Szentes közötti határhalom őrzi a nevét. A halomtól DNy-ra régészeti feltárás is folyt. (Györffy ÁMF I. 900.; Blazovich 1996. 249–250.)

⁴³ A Kurca kanyarjánál fekvő földterület neve. (Zsíros 1990: 28.)

⁴⁴ A Tisza és a Kurca között feketett.

⁴⁵ Helye ma sem pontosan ismert. Ez az egy említése ismeretes. (Györffy ÁMF I. 892.; Blazovich 1996. 63.)

Ezenkívül a Három-Borjúól, az Örvénytő, a Juhtó és a Sarultó halastavakat a szóban forgó Sajt birtokot körülvevő határok és határjelek alatt ugyanezen birtokhoz helyezte s rendelte tartozni.

Hogy pedig mindazok tartósságát, amelyekben peren kívül a felek szándékának megfelelő döntés született, a dolog örök emlékezetére törvényes okirat biztosítsa – nehogy a féktelen kapzsiság megfelelő időben a számára kapóra jött alkalmat kihasználva a körültekintő egyezség törvényes vizsgálata révén elrendezett ügyes-bajos dolgokban újabb peres viszályokat tudjon kelteni a jövőben –, kiadtuk a jelen, autentikus függő pecsétünk oltalmával megerősített privilegiális oklevelünket. Kelt Visegrádon, Szent Mihály arkangyal fentebb mondott nyolcadának 12. napján, az Úr 1332. évében [1332. október 17.].

Az oklevél eredeti latin olvasata

(N)os, comes Paulus, iudex curie serenissimi et magnifici principis domini Karoli dei gratia illustris regis Hungarie, memorie commendantes significamus tenore presentium quibus expedit universis, quod cum Paulus de Tyza, Mark filium Alexandri Johannem et Paulum dictos Chuka legitimo citationis modo contra se ad /2/ regiam presentiam in causam attraxisset et ipsa causa diversis prorogationum cautelis intervenientibus ad octavas beati Martini confessoris anno domini millesimo trecentesimo vicesimo nono preteritas iuxta formam litterarum nostrarum memorialium devenisset, ipsis octavas beati Martini confessoris advenientibus prefatus Paulus de Tyza ad nostram /3/ accedens presentiam contra eosdem Mark filium Alexandri Johannem et Paulum dictos Chuka in figura nostri iudicii proposuerat in hac forma, quod predicti Mark filius Alexandri, Johannes et Paulus dicti Chuka possessionem Zeermonustora vocatam cum ad eandem pertinentibus in nullo ipsis pertinentem cum Pouka⁴⁶ [!] de Zeer de genere /4/ Boor in proxima linea generationis sibi annexi contra legitimam suam prohibitionem divisissent et portionem percipissent de eadem et tamen iam dicti Mark filius Alexandri, Johannes et Paulus dicti Chuka nec sibi nec predicto Pouka⁴⁷ [!] de Zeer in proxima linea generationis, ut pre-tactum est, sibi attinenti nullius proxi/5/imitate generationis attinerent, qua ratione de predicta possessione Zeer et ad ipsam pertinentibus potuissent percipere portionem. Quo audito magister Thomas filius Morian archydiaconus cum legitimus procuratoris litteris Capituli Waciensis pro eisdem Mark, Johanne et Paulo exurgendo responderat tali modo, /6/ quod predictus Paulus de Tyza nec predictis Mark filio Alexandri, Johanni et Paulo dictis Chuka ut etiam idem Paulus de Tyza proprio ore fateretur nec etiam predicto Pouka⁴⁸ [!] de Zeer ratione linee generationis attineret et ex eo predicta possessio et ad eandem pertinentes in nullo ad ipsum pertinerent, sed predictus Pouka⁴⁹ [!] de /7/ Zeer, nobilis de genere Boor in proxima linea generationis eisdem Mark filio Alexandri, Johanni et Paulo dictis Chuka foret annexus, et ex eo in praedicta possessione Zeer et ad eandem pertinentibus iure et legitime fecissent divisionem supradictam. Unde cum nos auditis huiusmodi contrariis propositionibus partium, prout etiam idem /8/ Paulus de Tyza et magister Thomas archydiaconus procu-

⁴⁶ Az oklevél lejegyzőjének elírása a Pousa alak helyett.

⁴⁷ Helyesen Pousa.

⁴⁸ Helyesen Pousa.

⁴⁹ Helyesen Pousa.

rator dictorum Mark, Johannis et Pauli concordi affectu assumpserant, una cum baronibus et nobilibus regni nobiscum pro tribunali sedentibus memorato Paulo de Tyza hoc, ut predictus Pouka⁵⁰ [!] de Zeer originem de genere Boor habens in proxima linea generationis /9/ sibi attineat et predictis Mark filio Alexandri, Johanni et Paulo dictis Chuka ratione lineae generationis in nullo pertineat et ex eo in dicta possessione Zeer et ad ipsam pertinentibus indebite fecerint divisionem prenotatam in octavis medii Quadragesime in capitulo Waradiensis, prefatis vero Mark filio Alexandri, Johanni et Paulo dictis Chuka /10/ hoc, ut predictus Pouka⁵¹ [!] de Zeer de genere Boor ortum habens in proxima linea generationis ipsis attineat et predicto Paulo de Tyza nullo nexu seu proximitate generationis pertineat, et ex eo in predicta possessione Zeer et ad ipsam pertinentibus iure et legitime ipsi dictam divisionem fecerint in quindenis dicti diei medii /11/ Quadragesime subsequentibus in capella regia coram comite capelle eiusdem, vicinorum et commetaneorum dicte possessionis ac nobilium de genere Boor ne non aliorum quorum evidentius possent testificationibus regni consuetudine exigente contra se se comprobare, et post hec seriem ipsarum duarum testimonialium productionum cum nominibus et assertionibus testium /12/ partibus in litteris dictorum capituli Waradiensis et comitis capelle regie feria secunda proxima post octavas festi Passce domini tunc proxime sequentes nostro iudicario examini reportare commissemus. Ipsiusque reportate seriei discussionem ob regie celsitudinis edictum ad quindenas residentie exercitus regalis versus partes Transalpinas moti /13/ publica et manifesta promulgatione in quibuslibet partibus regni facta in quindenis diei Strennarum nunc preteritis celebratas, et abinde petentibus partibus ad octavas medii Quadragesime sub forma faciende concordie iuxta continentiam litterarum nostrarum prorogassemus. Ipsis octavis medii Quadragesime advenientibus prenominato Paulo de Tyza /14/ filio Stephani, Stephano et Dominico filiis eiusdem Pauli pro se personaliter, pro Andrea vero et Dionisio filiis eiusdem Stephanus, fratribus eiusdem Pauli de Tyza absque procuratoriis litteris ab una parte, item Johanne dicto Chuka et Good filiis Stephani, magistro Pousa de Zeer, Ladizlao et Johanne filiis eiusdem magistri /15/ Pouse pro se personaliter, pro Mark vero filio Alexandri cum sufficientibus procuratoriis litteris conventus cruciferorum ecclesie Sancte Trinitatis de Calidis Aquis memorato Paulo dicto Chuka in partibus Transalpinis, ut dicebant, debito exsoluto omnis carnis parte ab alteram coram nobis constitutis propositum extitit /16/ per eosdem et communiter relatum ministerio vive vocis, quod ipsi ob sincerem et preclare

⁵⁰ Helyesen Pousa.

⁵¹ Helyesen Pousa.

dilectionis unionem in premisiss possessionibus Zeer et ad eandem pertinentibus talem perpetualem divisionem fecissent inviolabiliter inter se et eorum heredes observandam, quod prefati magister Pousa, Ladizlus, Johannes filii eiusdem /17/ magistri Pouse, Johannes et Good filii Stephani ac Mark filius Alexandri duas possessiones in comitatu Chongradiensi existentes, scilicet unam Scenthus vocatam in qua ecclesia lapidea ad honorem beati Andree apostoli et secundam Saath vocatam in qua ecclesia lapidea ad laudem Sancti Laurentii martiris fundate dinoscuntur /18/ cum fluvio Kurcha dicto et fluvio Tychye pisscenis, stagnis, silvis, terris arabilibus, pratis et ceteris universis utilitatibus et pertinentiis ad easdem spectantibus sub certris veris metis et antiquis, quibus usque modo habite extiterunt et possesse prefatis Paulo de Tyza, Andree et Dyonisio filiis Stephani /19/ Stephano et Dominico filiis eiusdem Pauli de Tyza et eorum heredibus heredumque suorum successoribus dedissent, tradidissent et assignassent iure perpetuo et irrevocabiliter possidendas, tenendas et habendas, nil iuris nilque proprietatis vel domini pro se aut eorum heredibus heredumque suorum successoribus relinquentes aut reservantes de /20/ eisdem. Econverso autem praetacti Paulus de Tyza, Andreas et Dyonisius filii Stephani, Stephanus et Dominicus filii eiusdem Pauli de Tyza memoratam possessionem Zeer et alias possessiones ad eandem Zeer pertinentes, quas hactenus praenominati magister Pousa, Ladizlaus et Johannes filii eiusdem, Johannes et Good filii /21/ Stephani ac Mark filius Alexandri quovismodo et quolibet titulo possedissent, similiter cum omnibus suis utilitatibus et pertinentiis universis eisdem magistro Pouse Ladizlao et Johanni filiis eiusdem, Johanni et Good filiis Stephani ac Mark filio Alexandri et eorum heredibus, heredumque suorum successoribus reliquissent, permisissent et commisissent /22/ sent pacifice et quiete, perpetuo et irrevocabiliter possidendas tenendas et habendas. Adhuc iidem magister Pousa de Zeer, Ladizlaus et Johannes filii sui, Johannes et Good filii Stephani suo personaliter et dicti Mark nomine procuratorio assumpserunt ut ipsi in octavis festivitatis nativitatis beati Johannis Baptiste nunc venturis ad fa/23/cies dictarum possessionum Scenthus et Saath vocatarum accederent et easdem presentibus homine domini regis et testimonio capituli Chanadiensis convocatis commetaneis et vicinis earum universis per suas veras, certas et antiquas metas reambulationem et facta reambulationem veras et certas ac antiquas metas earum ex parte possessionis /24/ eorum Zeegh vocate, iuxta conscientiam et fidei puritatem ipsius magistri Pouse extradarent, erigerent, separarent et distinguerent ac postmodum a possessione Heyked et ab aliis possessionibus vicinariis undique et circumquaque existentibus similiter erigerent, separarent et distinguerent ac ubi necesse fuerit tam iuxta veteres metas quam /25/ ibi, ubi antique mete abolite extitissent, novas metas erigerent et easdem

metas erectas ab omnibus vicinis et commetaneis earum liberarent, factaque ipsa metali erectione, distinctione et separatione pretactas possessiones Scenthus et Saahth nominatas prenominate Paulo de Tyza, Andree et Dionisio filiis Stephani, Stephano et Dominico /26/ filiis eiusdem Pauli perpetua stabilitate possidendas statuerent et ab omnibus pretextu dictarum possessionum Scenthus et Saahth vocatarum ac metarum earundem molestare attemptantibus eosdem Paulum de Tyza, Andream et Dionisium filios Stephani, Stephanum et Dominicum filios eiusdem Pauli et eorum heredes heredumque suorum successores ipsi /27/ et eorum heredes heredumque suorum successores semper et ubique in iudicio et extra iudicium proprius eorum laboribus expensis expedirent. Econverso iidem Paulus de Tyza, Andreas et Dionysius filii Stephani, Stephanus et Dominicus filii eiusdem Pauli ac eorum heredes heredumque successores prefatos magistrum Pousam de Zeer, Ladizlaum et /28/ Johannem filios eiusdem, Johannem et Good filios Stephani ac Mark filium Alexandri et eorum heredes heredumque suorum successores contra omnes ratione dicte possessionis Zeer et aliarum possessionum ad eandem pertinentium, hactenus per ipsos possessarum et modo premissis iam ipsis perpetuo resignatarum molestare volentes, totis viribus et /29/ pro posse semper et ubique adiuverent propriis suis laboribus et expensis procedendo. Alias enim possessiones ad dictam possessionem Zeer vocatam pertinentes, quas neutra dictarum parcium usque modo optinere et possidere potuisset eadem partes communi labore et expensa ab earum detentoribus requirerent, et requisitas in tres partes /30/ dividerent coequales, quarum due partes prenominate magistro Pouse de Zeer, Ladislao et Johanni filiis suis, Johanni et Good filiis Stephani ac Mark filio Alexandri et eorum heredibus cederent, tertia vero pars pretactis Paulo de Tyza, Andree et Dionisio filiis Stephani, Stephano et Dominico filiis eiusdem Pauli heredum per heredes remaneret. Si autem /31/ una qualibet dictarum partium de eisdem possessionibus ad praemissam possessionem Zeer pertinentibus, que nondum apud manus earum, sed alienas haberentur, proprio suo labore et expensa requirere posset et optinere, tunc pars in requisitionem earundem negligens, parti, easdem possessiones requirenti, expensam in requisitione /32/ earundem factam restauraret et restaurata ipsa expensa de ipsis possessionibus acquirendis, facta primo legitima divisione percipere posset congruam portionem. Adhuc iidem Paulus de Tyza filius Stephani, Stephanus et Dominicus filii eiusdem Pauli eo quod pro praefatis Andrea et Dionisio filiis Stephani absque procurato /33/ rii litteris coram nobis astiterunt eosdem Andream et Dionisium filios Stephani in festo nativitatis beati Johannis Baptiste proxime tunc venturo in capitulum Chanadiensem propriis eorum in personis ad acceptandum et assumpendum totalem compositionem, ordinationem et possessionariam divi-

sionem ac obligationem in presentibus litteris /34/ seriatim contenta adducere aut pro eisdem cum sufficientibus procuratoris litteris in presentia eiusdem capituli comparere assumpserunt. Ad cuius premissae totalis compositionis et possessionarie divisionis firmiorem stabilitatem eedem partes se et earum heredes et successores spontanea obligarunt voluntate, ut si /35/ qua partium vel heredes earum premissam compositionem et possessionariam divisionem, modo pretacto inter se factam, in toto vel in parte aut in qualibet articulo non observaret vel a modo in futurum temporis in processu resiliendo reficiaret aut materiam litis seu questionis rationem eorundem contra partem alteram suscicaret in /36/ succubitu duelli potentialis convinceretur eo facto. Seriem autem stationis dictarum possessionum erectionis, destinationis et separationis metarum earumdem ac stationis dictorum Andree et Dionisii filiorum Stephanus et aliorum premissorum partes in octavis beati Mychaelis archangeli tunc venturis in litteris dicti capi/37/tuli Chanadiensis nobis reportare assumpserunt. Tandem prenominitis octavis beati Mychaelis archangelis pro termino reportationis seriei premissorum deputatis advenientibus prenominati magister Pousa de Zeer et Paulus de Tysa ad nostram accedentes presentiam litteras iam nominati capituli Chanadiensis nobis demonstra/38/runt./ Quarum series prelibatos Paulum de Tyza filium Stephani, Stephanum et Dionisium filios eiusdem Pauli, Andream et Dionisium filios eiusdem Stephani, fratres ipsius Pauli ab una parte, item magistrum Pousam de Zeer, Ladislaum et Johannem filios eiusdem magistri Pouse, Johannem dictum Chuka et God filios Stephani ac Mark filium Alexandri /39/, proximos dicti magistri Pouse ab altera propriis eorum in personis in praesentia pretacti capituli Chanadiensis comparuisse et premissam totalem compositionem observare assumpsisse explicabat, eo modo, quod predictus Paulus de Tyza cum Stephano et Dominico filius suis, Andrea et Dionisio filiis eiusdem Stephani, fratribus suis dictam possessionem Zeermonu/40/stora vocatam cum omnibus utilitatibus usibus et pertinentiis suis universis, scilicet silvis, pratis, fenetis et piscaturis terrisque arabilibus nichil ulterius iuris, proprietatis seu domini in eadem sibi retinentes seu reservantes dicto magistro Pouse, Ladizlao et Johanni filiis suis, Johanni dicto Chuka et God filiis Stephani ac /41/ Mark filio Alexandri proximis dicti magistri Pouse in filios filiorum et heredum successores reliquisset et dimississet perpetuo iure possidendas. Econverso autem predictus magister Pousa, Ladizlaus et Johannes filii sui, Johannes dictus Chuka et Good filii Stephani ac Mark filius Alexandri dictas possessiones Saahth, in qua est lapidea ecclesia in ho/42/nore beati Laurentii martiris, et Scentus, in qua est lapidea ecclesia in honore beati Andree apostoli in comitatu Chongradiensi existentes, cum omnibus utilitatibus et pertinentiis suis universis, pratis, fenetis, piscaturis, silvis et terris arabilibus, nichilque iuris, pro-

prietatis seu domini ulterius in eisdem pro se re/43/servatis seu retentis, cum fluvio Kurcha dicto et fluvio Tycie, stagnis pisscenisque Harum Buryuol, Ewrentou, Juhtou, Sarwltou cum veris metis et terminis earumdem possessionum infrascriptis per Budur de Opur hominem regie celsitudinis presente Thoma sacerdote succentore fide/44/digno testimonio iamdicti capituli Chanadiensis locatis, erectis et positis dicto Paulo de Tyza, Stephano et Dominico filiis suis, Adree et Dionisio filiis eiusdem Stephani, fratribus eiusdem Pauli, heredum per heredes in filios filiorum dedissent, assignassent et tradidissent iure perpetuo irrevocabiliter possidendas, tenendas/45/ et habendas. Cursusque metarum et distinctiones predictarum possessionum Saahth et Scentus vocatarum ab aliis possessionibus separatarum, prout aliarum litterarum eiusdem capituli Chanadiensis reambulationem dictarum possessionum exprimentium series nos informabat, idem homo domini regis sub testimonio sepius nominati capituli/46/ Chanadiensis taliter locasset et ordinasset primo circa fluvium dictum Kurcha supra quendam monticulum circa arborem cuiusdam salicis duas metas posuisset, quarum una ad possessionem Heyked magistri Thome filii Feliciani pertineret, altera vero ad possessionem Scentus memoratam, que postmodum procedunt versus ori/47/entem inter Hytkere fluvium et dictam Scentus et vadunt ad quendam terram Hunezeke vocatam et post hec procedunt versus meridiionalem partem, distingentes inter Saap et possessionem Saahth predictam, deinde procedendo ad quondam terram Gyznool vocatam transcendendo fluvium Kurche procedunt inter /48/ Morutwa stagnum et Buryuol ad Tyciam supra altam quandam terram, quod vulgo Haat dicitur ad Boolgyan et ibi mete dictarum possessionum terminatur. Preterea pisscenas Harum Buryuol, Sorentou,⁵² Juhtou, Sarwltou sub metis et terminis ipsius possessionis Saahth contentis ad eandem possessionem /49/ locasset et pertinere reliquisset. Ut igitur ea, que extra iudicium partium voluntate terminantur, ad perpetuam rei memoriam legitimis firmentur, documentis, ne efrenata cupiditas sui prodiga captata oportunitate temporis, in negotiis iusto deliberate concordie examine terminatis nova valeat in po/50/sterum litigia generare, presentes concessimus litteras nostras privilegiales pendentis sigilli nostri autentici munimine roboratas. Datum in Wysegrad, duodecimo die octavarum beati Mychaelis archangeli predictarum anno domini Millesimo trecentesimo tricesimo secundo.

⁵² Valószínűleg elírás. A helyes alak: Ewrentou.

Felhasznált irodalom

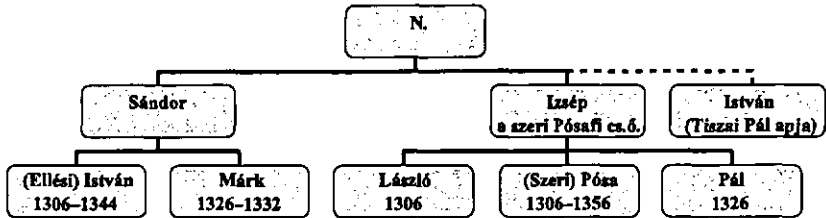
- Almási 2004.: Almási Tibor Az 1329. évi „residentia exercitus regis” in: Acta Historica Tomus CXIX. 2004. 47–57.
- Blazovich 1985.a.: Csongrád megye évszázadai történelmi olvasókönyv I. A honfoglalástól a polgári forradalom és szabadságharc végéig szerkesztette: Blazovich László Szeged 1985.
- Blazovich 1985.b.: Balzovich László: A Körös–Tisza–Maros-köz középkori településrendje, Békéscsaba–Szeged 1985.
- Blazovich 1996.: A Körös–Tisza–Maros-köz települései a középkorban. Szerk.: Blazovich László In: Dél–Alföldi Évszázadok 9. (1996), Szeged
- DL: Magyar Országos Levéltár. Diplomatikai Levéltár. Mohács előtti oklevelek gyűjteménye.
- Engel 1996. I.: Engel Pál: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II. kötet História Könyvtár 5. Bp. 1996.
- Engel 2001. elektronikus dok.: Engel Pál: Magyar középkori adattár: Középkori magyar genealógia, MTA Történettudományi intézet: Arcanum Adatbázis Kht. Bp. 2001. (CD)
- Györfly ÁMF. I.; III.: Györfly György: Az Árpád–kori Magyarország történeti földrajza I.;III. kötet Akadémiai kiadó, Budapest 1987.
- Györfly 1964.: Györfly György: Adatok a románok XIII. századi Történetéhez és a román állam kezdeteihez (II. rész) in: Történelmi Szemle 1964. (3–4.) 537–569.
- Karácsonyi 1897.: Karácsonyi János: A pusztaszéri monostor kegyurai. MTA Bp. 1897.
- Kristó 1888.: Kristó Gyula: Az Anjou–kor háborúi, Zrínyi Katonai Kiadó Bp. 1888.
- Mező 2003.: Patrocíniumok a középkori Magyarországon, METEM Könyvek 40. (2003.), Budapest
- Nagy 1884.: Nagy Gyula: Királyi hadbaszállások, hadak oszlása, eztenekd–nap in: Turul 2. (1884.) 16–20.
- Paszternák 2000.: Paszternák István: Egy elfeledett Árpád–kori település: a középkori Sajt 79–82. in: Kis-Rácz Antalné (etc.) szerk.: Szentes helyismereti kézikönyve I. kötet, Csongrád Megyei Levéltár, Szentes 2000.
- Pór 1889.: Pór Antal: A Nagymartoniak in: Turul 7. (1889) 57–114.
- Wertner 1905.: Wertner Mór: Magyar hadjáratok a XIV. században in: Századok 39 (1905.) 420–451.
- Zsíros 1990.: Zsíros Katalin: Szentes földrajzi nevei. in: Tanulmányok Csongrád megye Történetéből, XVI. kötet (1990), Szeged 5–60.

Felhasznált térképek

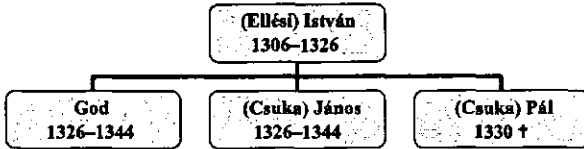
- S. 82. 39.: Szentesi határ és puszták, sz. n. 18. század végén. Jelzete: S. 82. 39. A Magyar Országos Levéltár tulajdona.
- S. 82. 111.: Mappa exhibens terrena tam Oppidi Szentes quam etiam Praediorum Dón-citu, Királyság, Ecsér, Tőke, Bökény, Héked, Szentlászló medii Deregegyháza maioris partis Veresegeyháza item Szenás ex maioribus reducta, Anno 1800. Készítette: Samu János és Vertics József. Jelzete: S. 82. 111. A Magyar Országos Levéltár tulajdona.
- S. 82. 113.: Szentes város, Orosháza Helység, Szénási, Kis Csaákói Puszták mappája készült 1801-ik esztendőben. Készítette: Vertics József. Jelzete: S. 82. 113. A Magyar Országos Levéltár tulajdona.

Függelék⁵³

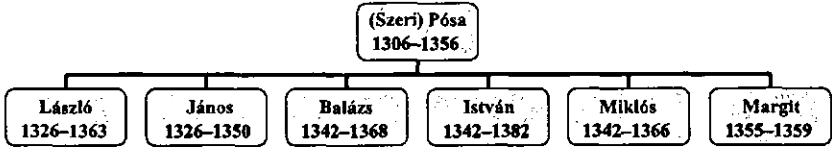
1. Tábla: A Bor-Kalán nemzetség Szeri, Ellési, és „Tiszai” ágai

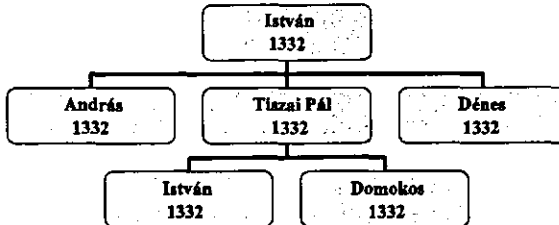
2. Tábla: Ellési család

3. Tábla: A Szeri család

4. Tábla: Tiszai családja

⁵³ Az itt található nemzedék rendi táblák elkészítéséhez Engel fentebb említett munkáját (Engel 2001. elektronikus dokumentum), valamint az oklevél információit használtam.